

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ
ІНОЗЕМНИХ МОВ
ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ**

Збірник наукових статей

ЛЬВІВ - 2024

УДК 37.041:811
ББК 81.2р.
А 43

*Рекомендовано Вченою радою факультету № 2 ІПФПНП ЛьвДУВС
(протокол № 3 від 13.11.2024)*

Рецензенти:

Кульчицька М.О., доцент кафедри українознавства та міжкультурної комунікації Львівського державного університету безпеки життєдіяльності кандидат філологічних наук, доцент

Андрусишин Р.М., заступник декана факультету №2 ІПФПНП Львівського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук

А 43 Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей: Збірник наукових статей / Укладач: Л.І. Кузьо. Львів: ЛьвДУВС, 2024. 139 с.

У збірнику статей висвітлено методичні та педагогічні аспекти викладання мов, спрямовані на розвиток мовної культури як важливого елементу забезпечення лінгвістичної безпеки держави. Обговорено підходи до формування ініомовної компетентності правоохоронців України з урахуванням сучасних викликів та потреб, а також міжкультурної ініомовної компетентності, яка набуває особливого значення в освітньому процесі. Значна увага приділена організації самостійної роботи студентів, впровадженню інноваційних методів та форм навчання мов. Досліджено можливості онлайн-навчання як альтернативної форми до традиційних підходів, зокрема його переваги та виклики. Окремі статті присвячено актуальним викликам і перспективам сучасного навчання мов у багатокультурному середовищі, що підкреслює важливість розуміння культурного розмаїття у процесі вивчення та використання мов.

**УДК 37.041:811
ББК 81.2р.**

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2024

6. Tokhirovich E. R. Using innovative methods in teaching English in higher education institutions. Web of Scientist: International Scientific Research Journal. 2022. No 3(5). P. 964–968.

Ірина СКОВРОНСЬКА

кандидат філологічних наук, доцент

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

РОЛЬ УСНОГО СЛОВА ТА ЖИВОГО СПІЛКУВАННЯ В ЮРИДИЧНІЙ СФЕРІ

Анотація. *Під час спільної діяльності люди обмінюються між собою різноманітними уявленнями, ідеями, інтересами, настроями, почуттями тощо. В умовах розмовної юридичної комунікації інформація не тільки передається, але й формується, уточнюється, розвивається. При цьому кожен учасник комунікативного процесу передбачає активність також і в своєму партнерові, тому, направляючи цю інформацію, повинен враховувати його інтереси, цілі, бажання. Під час взаємодії між людьми надзвичайно важливо не тільки обмінюватися інформацією, але й організовувати «обмін діями», планувати загальну діяльність. Важливою умовою активізації пізнавальних процесів в умовах розмовної комунікації являється виникнення проблемних ситуацій в результаті зіткнення полярних думок, поглядів, підходів до взаємодії. Виникає неузгодженість, яка потребує залучення додаткової інформації. Це приводить до збільшення інтенсивності взаємодії учасників спільної діяльності, активізації процесів навчання, що в свою чергу забезпечує поглиблення рівня розуміння та сприяє прийняттю правильного рішення.*

Ключові слова: *спілкування, юридична комунікація, розмовні норми, психологічні процеси, інформація.*

Abstract. *In the course of joint activities, people exchange various perceptions, ideas, interests, moods, feelings, etc. with each other. In the context of spoken legal communication, information is not only transmitted, but also formed, clarified and developed. At the same time, each participant in the communication process assumes activity in his or her partner, so when sending this information, he or she must take into account his or her interests, goals, and desires. During interaction between people, it is extremely important not only to exchange information, but also to organize an "exchange of actions" and plan common activities. An important condition for the activation of cognitive processes in conversational communication is the emergence of problematic situations as a result of the clash of polar opinions, views, and approaches to interaction. Inconsistencies arise that require additional information. This leads to an increase in the intensity of interaction between participants in joint activities, intensification of learning processes, which in turn deepens the level of understanding and contributes to making the right decision.*

Keywords: *communication, legal communication, conversational norms, psychological processes, information.*

Постановка проблеми. Питання налагодження розмовної комунікації привертало до себе увагу ще у стародавні часи. Спроби першого раціонального усвідомлення соціальної природи розмовної комунікації, розмовного спілкування належать до найбільш ранніх періодів розвитку людства. На основі археологічних знахідок вченим вдалося встановити, що єдиним засобом словесного виразу знання членів ранньородової спільноти була усна промова. Відповідно, пізнавальна інформація повинна була зберігатися і передаватися з уст в уста так, як інформація передається у фольклорі. Усі найдревніші ритуали мали діалогічну структуру. Тексти з записами таких ритуалів, які збереглися з давніх давен, часто являють собою послідовність питань і відповідей. Сфера усного слова, живого спілкування протягом довгого часу грає вирішальну роль у розвитку наукового знання.

Аналіз останніх досліджень. Практично усі вітчизняні (А. Токарська, О. Чорнобай, С. Сливка, Д. Сковронський) і західні (Д. Кац, У. Барр, Е. Гросс, У. Проберт, Ф. Філбрік, У. Шрам) учені спільні у думці про те, що серед переліку професійних якостей, навички спілкування – слухати, говорити, переконувати, працювати з різного роду інформацією, проводити переговори, координувати свої дії з діями партнерів, працювати в команді і тощо – найбільш значущі.

Проблема комунікації пов'язана з необхідністю вивчення також психологічних аспектів теорії комунікації, тому варто звернути увагу на дослідження О. Гойхмана, З. Ковальчук та інших.

Мета статті. У процесі розмовної комунікації в юридичній практиці як українською, так і англійською мовами має бути присутнє взаєморозуміння між учасниками. Пошук шляхів взаєморозуміння і є визначальним завданням. Власне поняття *взаєморозуміння* може бути розтлумачене по-різному: або як розуміння цілей партнера зі взаємодії, або як не тільки розуміння, але й прийняття цих цілей, мотивів. Це дозволяє не просто узгодити дії, але й установити особливого роду відносини, які знаходять свій прояв у відчуттях дружби, симпатії.

Виклад основного матеріалу. Розквіт культури усного слова припав на IV ст. до н.е. в Греції. У класичній Греції істинна мудрість невіддільна від здатності до впливу й обґрунтування, від уміння переконувати і захищатися, а це означає, і від стихії усної промови. Ми досліджуємо розмовну комунікацію в юридичній практиці, і вона неодмінно має юридичну природу, оскільки здійснюється юристом у своїх професійній діяльності, а юридична практика опосередкована (врегульована) правом та іншими соціальними нормами [1, с.198].

У різноманітних видах розмовної комунікації існує експресивна функція, яка проявляється по-різному. Це може бути збудження або зміна характеру емоційних переживань: зміна міміки обличчя (здивування, страх, відраза, радість, сум), тону в голосі тощо. Емоції виконують функцію «внутрішніх сигналів», які беруть участь у регулюванні розмовних процесів. З їх допомогою

виражається мотив, який реалізується в безпосередніх переживаннях і прагненнях досягнення цілі [2, с.56].

Також вважається, що можна виокремити нормативну і соціально-практичну функції розмовної комунікації в юридичній практиці. Зробити процес розмовної комунікації в юридичній практиці оптимальним допомагають норми права, норми спілкування і норми мови, які в більшості визначають поведінку юриста. Правові норми виступають державним регулятором суспільних відносин, визначають загальнообов'язкові кордони можливої та необхідної поведінки у сфері професійної діяльності юриста. Норми спілкування – це інструменти для досягнення ефективності розмовної комунікації, їх можна розділити на етичні та розмовні. Етичні норми визначаються мотивами промови, культурою спілкування, законами моралі. Розмовні норми – це засоби реалізації етичних норм за допомогою цілеспрямованого та грамотного використання мови. Соціально-практична функція допомагає розглядати розмовну комунікацію в юридичній практиці в якості обов'язкового компонента спільної професійної юридичної діяльності, у якості обміну результатами діяльності, вміннями та навичками [3, с. 10].

Основними ознаками розмовної комунікації в правовій сфері є: 1) послідовність розвитку розмовної діяльності саме в усній формі. Усна форма висловлення дозволяє юристу безпосередньо, із найбільшою повнотою сприймати ситуацію, про яку йде мова; 2) структурна організація розмовної діяльності як процесу взаємодії з приводу реальної життєвої ситуації, яка потребує вирішення за допомогою правових засобів. 3) нормативна регламентація розмовної юридичної комунікації та залежність вибору розмовних засобів від предмета і метода правового регулювання; 4) просторово-часова обмеженість розмовної діяльності юриста, яка визначається процедурними правовими нормами; 5) вимушений характер професійної розмовної комунікації (зумовлений обов'язковою діяльністю юристів під час вирішення певних правових ситуацій) [4, с. 89].

Проблема ефективної розмовної комунікації особливо актуальна в юридичній сфері. Юрист у сучасному суспільстві – спеціаліст, професійно навчений вирішувати соціальні конфлікти з позиції права, тобто справедливо, на розумній основі та із застосуванням однакових для всіх масштабів волі в поведінці. Ідея права і справедливості, а також міра дозволеного виражаються в юридичній практиці виключно в словесних формах. Наприклад, адвокат або прокурор досягають своєї професійної мети в процесі активної розмовної комунікації, завдяки якій виграють або програють в процесі. В обвинувальній і захисній промовах має бути моральне обґрунтування, аналіз і оцінка доказів, а сама промова повинна бути образною і хвилюючою, прямою і достатньо лаконічною. Це, без сумніву, потребує майстерності, тому що в судах вирішуються долі людей. Ось чому саме розмовне спілкування є головним інструментом юридичної діяльності.

Соціальна ситуація стрімко змінюється, і попит на професіоналізм, комунікативну компетентність спеціалістів росте як в політичному, так і в соціально-економічному плані. В сучасному напруженому світі розвиток нової системи взаємовідносин між державами, організаціями і громадянами потребує більш широкого використання різноманітних способів розмовної діяльності, і питання про комунікативну підготовку юристів набуває ще більшої активності. Навчання юристів професійних комунікативних навичок особливо необхідно в період формування правової системи нового типу, коли інтенсивне збільшення об'ємів правотворчості і правозастосування призвело до деформації словесного виразу права, до великої кількості юридичних помилок, непорозумінь і прогалин, до суб'єктивної і довільної оцінки сенсу правових норм.

Професійна діяльність юриста, крім високих спеціальних кваліфікуючих ознак, умінь, вимагає наявності розвинутих комунікативних навичок. Не викликає сумніву те, що розвинуті комунікативні якості необхідні всім, хто має справу з людьми, хто покликаний впливати на них, на їх свідомість і поведінку. Проблема комунікативної компетенції сучасного юриста видається досить важливою, перш за все з практичної точки зору, оскільки саме розмовна

комунікація зумовлює успіх діяльності юриста будь-якої спеціалізації. Не дивлячись на впровадження у всі ланки правоохоронної системи комп'ютерної техніки, теле- і відео апаратури, основним засобом професійної юридичної діяльності все ще залишається слово. Праця юристів більшості спеціальностей пов'язана з постійним спілкуванням. Саме тому комунікативна функція, яка полягає у спілкуванні в умовах правового регулювання, є однією з головних сторін діяльності юриста. Перш за все, зауважимо, що комунікативний акт в юридичній практиці не зводиться тільки до повідомлення і передачі хай навіть важливої соціально значимої інформації. Розмовна юридична комунікація – це особливий комплекс і процедура передачі інформаційних конструкцій і норм регламентації зовнішньої діяльнісної активності індивідів. При цьому загальний характер такої інформації та нормування на практиці виявляється максимально «звільненим» від суб'єктивного сприйняття того чи іншого прояву зовнішньої психологічної реальності [5, с.288].

Комунікація в професійній юридичній діяльності являється статусно-орієнтованою, точніше, інституційною юридичною. Розмовна юридична комунікація виникає в процесі юридичної практики, функціонування відповідних інститутів суспільства і держави. Інституційна комунікація є спеціалізована клішована різновидність спілкування між людьми, які можуть не знати один одного, але повинні спілкуватися згідно з нормами даного соціуму [6, с.22].

Розмовна комунікація має свої функції. Функції розмовної юридичної комунікації – це ті ролі та завдання, які виконує розмовна комунікація в процесі професійної діяльності юриста. У розмовній юридичній комунікації можна виділити такі функції: інформаційну (передача інформації), інтерактивну (взаємодія) та експресивну (емоції). Розмовна комунікація, яка розглядається в єдності цих функцій, виступає як спосіб організації спільної юридичної діяльності і встановлення взаємовідносин людей, які включені в неї [7, с. 39].

Процеси підготовки, видання і публікація правових актів, з'ясування і роз'яснення правових приписів, їх систематизація і реалізація супроводжуються

розмовним спілкуванням. Щоб закон виконувався, він повинен бути доступний всім, хто до нього звертається. Відомо, що за допомогою одних і тих самих слів можна по-різному передати сенс и значення одного і того ж правового акту, а при використанні одних і тих самих документів можна прийти до протилежних висновків відносно їх змісту. За допомогою розмовних комунікативних засобів юрист ліквідує цю двозначність і невизначеність, керує учасниками соціально-правової практики і виносить ефективні й якісні рішення з різноманітних питань, які регулюються правом. Уся професійна діяльність юриста здійснюється в результаті взаємодії з іншими людьми. Професія юриста передбачає широку розмовну практику, необхідність використання точних словесних виразів правових понять, категорій і сполучена з підготовкою та оформленням великої кількості правових документів, із передачею і отриманням інформації в усній чи письмовій формі. Достатньо сказати, що будь-який текст, написаний юристом, чи то проект угод, чи вирок суду, чи проект нормативного акту, у кінцевому результаті повинен бути виголошений, доведений до відома, узгоджений, вироблений спільно.

Висновки. У процесі розмовного спілкування недостатньо тільки знати мову, необхідно дотримуватися певних принципів, правил ведення розмови. Юрист, виконуючи свої професійні обов'язки, змушений щось обговорювати, радити, вести переговори, ставити питання і відповідати на них. Це вимагає наявності певних знань, вироблення необхідних навичок розмовної комунікації. Від того, наскільки вміло юрист здійснює свою розмовну діяльність, залежить успіх його професійної діяльності. Розглядаючи категорію «розмовна комунікація» як соціально-психологічний процес, на який спирається функціонально-рольова діяльність юриста, можна підсумувати, що розмовна юридична комунікація - це багатосторонній процес розвитку контактів між людьми в усній формі під час створення, тлумачення та реалізації правових норм, які породжені необхідністю спільної діяльності, і які включають в себе обмін інформацією, сприйняття та розуміння однією людиною іншої,

формування єдиної стратегії і тактики взаємодії в професійній юридичній діяльності.

У найзагальнішому вигляді під юридичною комунікацією в юридичній практиці слід розуміти усвідомлене прагнення однієї людини за допомогою слова викликати бажання у іншої діяти, змінювати хоча б щось в будь-якій ситуації або встановити нові відносини між учасниками процесу.

Список використаних джерел

1. Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн: навч. посібник. 5-е вид., доп. Київ: Атіка, 2006. 438 с.
2. Ковалинська І. Невербальна комунікація. Київ, 2014. 289 с.
3. Жаботинська С. Когнітивна лінгвістика: принципи концептуального моделювання. *Лінгвістичні студії*. Випуск 2. Черкаси: Сіяч, 1997. С. 3-11.
4. Чорнобай О. Поняття і суть комунікативної культури правника. С.87-92.
5. Kats- D., Braley K. Racial stereotypes on hundred college students. *Journal of Abnormal and Social Psychology*. 1933. Vol. 28. P. 288-289.
6. Кучеренко І.А. Офіційно-ділова комунікація: чинні вимоги і стандарти: електронний навчальний курс. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2024. 70 с.
7. Токарська А. Комунікативна стратегія законотворчої і законодавчої діяльності. *Журнал східноєвропейського права*. №8, 2016. С.38-44.

Оксана ФЕДИШИН

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

МОВЛЕННЄВА СПРЯМОВАНІСТЬ НА ВИЗНАЧЕННЯ КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Анотація. В статті мова йде про методи навчання іноземних мов, які ґрунтуються на гуманістичному підході, допомагають розкрити творчий